

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ԳՐԻԳՈՐ ՆԱՐԵԿԱՑՈՒ ԷԶՄԻԱԾՆԻՆ ՆՈՒԻՐԱԾ ՏԱՂԻ ՎԵՐԾԱՆՈՒԹԻՒՆԸ

Գրիգոր Նարեկացին իր մատենագրական ժառանգությամբ (պոեմ, տաղ, գանձ, ներքող, մեկնություն) Հայոց Առաքելական եկեղեցու, համաշխարհային քրիստոնեության եւ համամարդկային մշակույթի յաւերժող հեղինակություններից է:

Գրիգոր Նարեկացու մատենագրական ժառանգության մէջ իրենց քացառիկ արժէքով առանձնանում են «Ողբերգության Մատեան» պոեմը եւ էջմիածնին նուիրած տաղը:

Գրիգոր Նարեկացու «ողբերգության մատեան»ը քրիստոնեայի «Ի խորոց սրտից խօսք ընդ Աստուծոյ» արտայայտութիւն է: «Ողբերգության մատեան»ն իր այս հանգամանքով համարւում է համաշխարհային քրիստոնեության մեծարժէք երկերից մէկը:

Գրիգոր Նարեկացու էջմիածնին նուիրած տաղը Հայոց Առաքելական եկեղեցու հաստատման հիմնն է: Այս տաղն եւս իր խօսքարուեստով եւ երաժշտությամբ քացառիկ արժէք է ներկայացնում:

Էջմիածնի խորախորհուրդ վեհության փառաբանութիւնն են «էջմիածնին ի Հօրէ եւ լոյս փառաց ընդ նմա» շարականն ու Գրիգոր Նարեկացու էջմիածնին նուիրած «Սայլն այն իջանէր ի լեռնէն՝ ի Մասսեայ» սկզբնատողով տաղը:

Գրիգոր Նարեկացու ֆննարկուող տաղը հայագիտության մէջ քաղմիցս մեկնաբանութիւնների է ենթարկուել, ցաւօք սրտի, ապարդիւն: Իմ կարծիքով, առ հասարակ, հին քննարկների մեկնաբանութիւնը կատարելիս, պէտք է առաջին հերթին սրափ հայեացքով

մօտենալ խնդրին եւ ապա, ըստ ամենայնի պատրաստուածութիւն ունենալ՝ տիրապետել քանասիրութեանը, կրօնագիտութեանը, եկեղեցագիտութեանը, դաւանաբանութեանը, քննադատութեանը, քանագիտութեանը: Մանաւանդ այս դէպքում, երբ ուսումնասիրուող քննարկը պատկանում է հայոց մատենագրության հին շրջանին եւ այն էլ Գրիգոր Նարեկացու նման հանճարեղ եւ խրթին հեղինակի գրչին:

Ես յատուկ հարց եմ համարում Գրիգոր Նարեկացու էջմիածնին նուիրած տաղի, որ քանասիրութեան յայտնի է «Յարութեան տաղ» անուամբ, իսկապէս հասկացուած, ֆննական քննարկ կազմումը եւ մեկնաբանութիւնը, որ կարծում եմ, իրօք, նոր լոյս կը սփռի նարեկացիագիտության, ըստ այդմ, նաեւ հայագիտության վրայ:

Այս մտադրութիւնն ունեցել եմ դեռեւս տարիներ առաջ, որն եւ մասամբ լուսարանել եմ իմ աշխատութիւններից մէկում (Կարապետ Սուփասեան, Արմէնները եւ Արարատը, Լոս Անջելես, 1996, էջ 87-91):

Ընթացիկ 2003 թուականը էջմիածին տաճարի հիմնադրման 1703-րդ եւ Գրիգոր Նարեկացու «Ողբերգության մատեան»ի 1003-րդ տարելիցն է: Օգտուելով այս պատեհ առիթից, ցանկանում եմ հրապարակել «Գրիգոր Նարեկացու էջմիածնին նուիրած տաղի վերծանութիւն»ը յօդուածը:

Գրիգոր Նարեկացու յիշեալ տաղն, արդէն իսկ նշեցի, քանասիրութեանը յայտնի է, «Յարութեան Տաղ» անուամբ, նրանում արտայայտուած քրիստոնեության առանցքային գաղափարը յարութիւնը լինելու պատճառով:

«Յարութեան տաղ»ում ներկայացրած սայլը, որն իջնում է դիցաբանական, առասպելաբանուած սրբազան Մասիսի աջ կողմից, եւ որի վրայ բազմած է Որդին Արեւայի... խիստ խորհրդանշական իմաստաւորում ունի: Գրիգոր Նարեկացու ներկայացրած սայլը բերք բերող եւ այն էլ հոգեւոր բերք բարձած սայլ է, որը սրբազան Մասիսների աջ կողմից գալիս եւ մտնում է նոր Երուսաղէմ:

Տուեալ պարագային, անկասկած, «նոր Երուսաղէմ» արտայայտութեամբ Գրիգոր Նարեկացին նկատի ունի Հայոց Առաքելական եկեղեցին՝ էջմիածինը, որին եւ նուիրել է իր «Յարութեան տաղ»ը:

Իմ այս պնդումը հաստատուում է ոչ միայն տաղի բովանդակութեամբ, հարկաւոր է շատ ուշադիր կարդալ, այլեւ՝ նրանով, որ տաղը որոշ ձեռագիր ընդօրինակութիւններում վերնագրուած է, «Տաղ էջմիածնայ»: «Յարութեան Տաղ»ում նշուած «Նոր Երուսաղէմ»ը իրօք, խորհրդանշում է Հայոց Առաքելական եկեղեցին՝ Սուրբ էջմիածինը, որին եւ նուիրուած է տաղը:

Արարատի մայր լեռան՝ Մասիսի, խորհրդանշական իմաստների ֆննութեամբ եւ Գրիգոր Նարեկացու «Յարութեան Տաղ»ի ճիշտ մեկնաբանութիւններով բացայայտում է հոգեւոր եւ մշակութային կեանքում տեղի ունեցած այն հզօր եւ նշանակալից երեւոյթը, որի համաձայն, «Արարատի բնաշխարհիկ հայ ազգն, որն իր աշխարհընկալումներով եւ հաւատով կապուած է եղել սրբազան սարին՝ Ազատն Մասիսին, ու այնուհետեւ ֆրիստոնէացմամբ հոգեւոր եւ մշակութային մի նոր եւ հուժկու վերափոխութիւն է ապրել՝ իր հոգեկան կերտուածքի մէջ ամփոփուած պահելով նուիրական նախկինը, նորացել է Արեւայի

Որդու՝ Յիսուս Քրիստոսի Աւետարանի Լոյսով» (Կ. Սուքիասեան, Արմէնները եւ Արարատը էջ 90):

Ըստ իմ այս նորովի մեկնաբանութեան, որի նշարտացիութեանը լիովին համոզուած եմ, Գրիգոր Նարեկացու «Յարութեան Տաղ»ը նուիրուած է հայ ազգի պատմական կեանքում տեղի ունեցած ամենահզօր երեւոյթին՝ նրա հոգեւոր եւ մշակութային կեանքի յեղաշրջմանը՝ ֆրիստոնէացմանը՝ նրա հոգեւոր վերափոխութեանն ու վերելին:

Հետաքրքրական է նկատել, որ էջմիածնի հետ կապուած երկու նշանակալից դէպքեր կան, որոնք չափազանց ուշագրաւ եւ խորհրդանշական են: Առաջին, ըստ պատմագիր Ազաթանգեղոսի հաղորդման՝ էջմիածին մայր Տաճարը կառուցուել է սրբազան Մասիսից հայկաբար (հսկայաբար - Կ. Ս.) Տրդատ արեւայի բերած ութը վէմ քարերով (Ազաթանգեղոս, Հայոց Պատմութիւն, Երեւան, 1983, էջ 430-433): Ութը բիւն եւս խորհրդանշական իմաստ ունի, խորհրդանշում է յաւերժութիւնը:

Երկրորդ, Գրիգոր Նարեկացու էջմիածնին նուիրած տաղի առաջին իսկ տողում կարդում ենք. «Սայլն այն իջանէր ի լեռնէն՝ ի Մասսեայ»: Այս երկու պարագաներն, առաջին՝ էջմիածնին տաճարի կառուցումը, իսկ երկրորդը՝ Հայոց Առաքելական եկեղեցու, (որի խորհրդանշան է էջմիածինն է), հաստատումը, պայմանաւորուած են սրբազան Մասիսով: Այս երկու խորախորհուրդ իրողութիւնների՝ կառուցման եւ հաստատման, մէջ պէտք է տեսնել հայ ազգի նուիրական է տեսնել հայ ազգի նուիրական սրբութիւնների նախաֆրիստոնէականի՝ Մասիսի, եւ ֆրիստոնէականի՝ էջմիածնի, հարազատ կապը միմեանց հետ, որն արտայայտուած է պատմագրութեամբ եւ գեղարուեստական գրականութեամբ:

Նուիրական ու սրբազան Մասիսը հայ ազգի լինելութեան ու յաւերժութեան խորհրդանշին է, Մասիսը հայ ազգի պատմութեան հիմնաքարն է: Էջմիածինը... այստեղ տեղին է Աւետիք Իսահակեանի արտայայտութիւնը. «Ուր հայի կաշին քերես, տակից էջմիածին դուրս կը գայ»: Ուրեմն եւ հետեւութիւն, Մասիսը հայազգի պատմութեան հիմնաքարն է, իսկ էջմիածինը Հայոց Առաքելական եկեղեցու հաստատուն վէմն է:

Գրիգոր Նարեկացու քննարկուող «Սայլն այն իշանէր ի լեռնէն՝ ի Մասսեայ» սկզբնատողով տաղը տպագրութեան է արժանացել ընդգրկուելով դեռեւս 1513 թուականին Վենետիկում հրատարակուած «Տաղարան»ում:

Առաջին անգամ այս տաղն աշխարհաբար հայերէնի է վերածուել եւ հրատարակուել՝ Երուսաղէմի Հայոց Պատրիարքութեան «Սիոն»ի հանդէսում (1934, թիւ 4, էջ 107-108):

Ռուսերէն թարգմանութիւնն ընդգրկուել է հայ ժողովրդի քարեկամ Վալերի Բրիւսովի հրատարակած «Պոէզիա Արմենիի» (Հայաստանի Բանաստեղծութիւնը) հատորում (Մոսկուա, 1916, էջ 158-159):

Զեռագրերում տաղն ընդօրինակուած է տարբեր խորագրերով: Դրանցից ամենահետաքրքրականն ու առանձնայատուկը հետեւեալն է՝ «Սուրբ էջմիածնայ տաղ Գրիգորի Նարեկացւոյն ասացեալ»:

Այս ուշագրաւ եւ էական փաստին, ցաւօք սրտի, նախորդ ուսումնասիրողներից ոչ ոք չի անդրադարձել:

Տաղի մեկնութիւնը տուել է հեղինակը՝ Գրիգոր Նարեկացին, «Սայլն ի Սինայ» տողով սկսուող հատուածում. «Սայլն ի Սինայ

Երկրորդ արեւմտէն է Մովսէսի
Եւ այն հարիւր քարդ խորձանն

Այն նահապետն են, մարգարէք,
Եւ այն վեց քարդ կորնկան՝
Վեցարեայ գործին Աստուծոյ,
Եւ այն մին մանուշակ,
Միաւորեալ Երրորդութիւնն,
Եւ այն մանուկն խարտեշագեղ՝
Այն Յովհաննէսն էր Մկրտիչ,
Եւ այն չորս գունդն սայլին՝
Աւետարանն Քրիստոսի»:

Թէ ո՞րն է «Սայլի» գաղափարական, աւելի ճիշտ կը լինի ասել խորհրդանշական իմաստն՝ այդ մասին քանասիրութեան մէջ արտայայտուել են տարբեր «տեսակետներ»:

Ըստ ակադեմիկոս Մանուկ Արեղեանի, «Մասիսից իջնող արքայական մի շքեղ սայլի նկարագրութիւն է, որի հանդիսաւոր ընթացքը Գրիգոր Նարեկացին պատկերել է Արծրունի թագաւորների այդպիսի երթերի նմանողութեամբ» (Մ. Արեղեան, Երկեր, հատոր Գ., Երեւան, 1968, էջ 625-626): Նշեմ, որ «Արծրունի թագաւորների երթերը» սայլով չեն եղել: Մեծանուն Մանուկ Արեղեանը չգիտեմ, թէ ինչու է այդպէս պատկերացրել: Սա, ի հարկէ, թիւր պատկերացում է, որովհետեւ սայլի խորհրդանշական իմաստն ակադեմիկոսը չի հասկացել: Վերը նշել եմ, սայլը հոգեւոր բերք բերող սայլ է:

Գրիգոր Նարեկացու մատենագրական ժառանգութեան հետազօտողներից Մկրտիչ Մկրեանի պատկերացման համաձայն, «Տաղում տրուած է գիւղական սայլի ու սայլապանի մի հիանալի նկարագրութիւն» (Մ. Մկրեան, Գրիգոր Նարեկացի, Երեւան, 1955, էջ 154):

Այս պատկերացումն, ի հարկէ, ճիշտ է, եթէ տուեալ դէպքում նկատի ունենանք սայլի սոսկ արտաքին նկարագրութիւնը, եւ ոչ թէ՝ խորհրդանշական իմաստն, որը Գրիգոր Նարեկացին քացատրել է «Սայլն ի

Սինայ» տողով սկսուող հատուածում: Այս շատ կարեւոր եւ էական հանգամանքին եւս նախորդ ուսումնասիրողներից ոչ ոք ուշադրութիւն չի դարձրել, որովհետեւ այն չի հասկացուել նրանց կողմից:

Ըստ Արշաւիր Մխիթարեանի մեկնաբանութեան, «Այս տաղի մէջ... արտայայտուած է նոր կեանքի՝ զարթոնքի իտէալը, հայրենիքի ապագայի յոյսը, նրա յարութիւնը» (Գրիգոր Նարեկացի, Տաղեր, աշխարհաբար թարգմանութիւնը, ներածականն ու ծանօթագրութիւնները Արշաւիր Մխիթարեանի, Երեւան, 1957, էջ 27):

Թւում է, թէ Արշաւիր Մխիթարեանը մօտեցել է տաղի ճիշտ մեկնաբանութեանը:

Գէորգ Արգարեանի վերծանութեան համաձայն. «Գրիգոր Նարեկացին երկրային սայլի ու եզների միջոցով պատկերել է Քրիստոսի յարութիւնը, դրանով իսկ փառաբանելով, առհասարակ, յարութեան գաղափարը՝ կապուած հայրենիքի յարութեան մտքի հետ» (Գ. Արգարեան, Վերծանութիւն Գրիգոր Նարեկացու «Յարութեան տաղի», «Էջմիածին», 1974, Ա, էջ 42-48, Բ, էջ 39-48):

Այս դէպքում վերծանութիւնն թէպէտ լիարժէք չէ, բայց եւ այնպէս արտաոռց էլ չէ:

Ասատուր Մնացականեանի բացատրութեան փորձը վերջինն է, որի համաձայն. «Տաղում վերարտադրուած է աստուածաշնչային առասպելական այն սայլը, որով Մովսէսի ստացած աստուածային պատգամների տապանակը տեղափոխուել է Երուսաղէմ» (Ա. Մնացականեան, ԺԶ-ԺԷ դ.դ. մոռացուած բանաստեղծ Գրիգոր Վանեցիին եւ նրա անտիպ տաղերը, «Էջմիածին», 1975, Ժ, էջ 49):

Վերջինն՝ Ասատուր Մնացականեանի այս յաւակնոտ բացատրութեան փորձը, փաստորէն անտեղեկութեան հետեւանքն է: Փորձեմ պատճառաբանել թէ, ինչու է այդ այդպէս: Նախ, Աստուածաշունչ մատենում Մովսէսի ստացած աստուածային պատգամները սայլով չեն տեղափոխուել Երուսաղէմ:

Երկրորդ, տաղում սայլը Մասիսների աջ կողմից իջնում ու գալիս մտնում է Նոր Երուսաղէմ եւ ոչ թէ՝ Երուսաղէմ: Սրանք միմեանցից տարբեր իմաստներ են արտայայտում. Երուսաղէմը, հասկանալի է, Երուսաղէմ քաղաքն է, իսկ «Նոր Երուսաղէմ» արտայայտութիւնն ունի խորհրդանշական իմաստ, այն է՝ եկեղեցի: Տաղում «Նոր Երուսաղէմ»ը խորհրդանշում է կոնկրետ Հայոց Առաքելական եկեղեցին՝ Էջմիածինը: Սա չափազանց կարեւոր եւ էական հանգամանք է, որը նախորդ ուսումնասիրողներից ոչ ոք չի հասկացել: Երրորդ, Ասատուր Մնացականեանը բնագիրն ամենեւին չի հասկացել եւ այդ պատճառով տուել է սխալ, ցնորամիտ «բացատրութիւն»: Չորրորդ, տաղում սայլը Սինայից չի իջնում եւ մտնում Երուսաղէմ: Հինգերորդ, խորհրդանշական սայլն, ըստ տաղի բովանդակութեան, որը, ցաւօք սրտի, չի հասկացել Ասատուր Մնացականեանը, հոգեւոր քեթքարձած Մասիսից իջնում է «Եւ ճունչալով գալիս մտնում է Նոր Երուսաղէմ»:

Ահա, թէ ինչու, իմ խորին համոզմամբ, Ասատուր Մնացականեանի ղեկավարած աշխատանքում (Գրիգոր Նարեկացի, Տաղեր եւ գանձեր, աշխատասիրութեամբ Արմինէ Քէօշկէրեանի, Երեւան, 1981, էջ 65), տողատակի ձեռագրական տարբերակները՝ «ի նոր Երուսաղէմ»ը պէտք է տանել բնագրի մէջ եւ վերականգնել,

չհասկցուած ու անտեսուած հեղինակային խորագիրը՝ «Սուրբ Էջմիանայ տաղ Գրիգորի Նարեկացոյն ասացեալ»։ Տաղի հեղինակային խորագրի վերականգնումը եւ ճիշտ հասկացուած «Ի նոր Երուսաղէմ» տարընթերցման օգտագործումը հնարաւոր են դառնում շնորհիւ Երեւանի Մեսրոպ Մաշտոցի անուան Մատենադարանի թիւ 7672 ձեռագրի թերթ 14 ար-ում առկայ ընդօրինակութեան։

Ես, օգտուելով վերծանուող տաղի ձեռագրական տարընթերցուածներէից, որոնք ջանադրաբար ի մի է բերել Արմինէ Քէօշկէրեանը, վերականգնել եմ տաղի հեղինակային խորագիրը, ճշգրտել եմ բնագիրը, այնուհետեւ՝ վերածել եմ աշխարհաբարի։

Ճշգրտելու նպատակով տողատակից բնագիր եմ մտցրել հետեւեալ տարընթերցուածները՝ ի Մասսեայ, գեղեցիկ, սաղմոսարանք, քնարք, զայս ասելով, յածեալ, կողմանէ, եւ թէ, նոցա, մագ, հոյլք, արծաթեայ, ոսկէ, սամետիքն, ապրիշմէ, կերպասեայ, ծաղկեայ, ուռամիջուկ, խարտեշագեղ, ձայներ, շարժում, Սինայ, կորնկան, միմ, Երրորդութիւնն, Մկրտիչ, ի նոր Երուսաղէմ, որք։

Բնագրական այս բոլոր ճշգրտումներն ընդգծուած են։

Ամենակարեւոր ճշգրտումը խորագրի հեղինակային օրինակի վերականգնումն է եւ «Ի նոր Երուսաղէմ» տարընթերցուածի բնագրի մէջ մտցնելն է։

Անշուշտ, այս մանրազննին աշխատանքից յետոյ, վերածնած տաղի բնագիրն աւելի յստակ ու հասկանալի է դարձել։

Եթէ տաղի մեկնութեան համար վեոորոշ նշանակութիւն ունեն հեղինակային խորագրի վերականգնումն ու «Ի նոր Երուսաղէմ» տարընթերցուածը բնագրի մէջ մտցնելը, ապա յոյժ

կարեւոր են ճշգրտումները, տաղը թարգմանելու համար։

Տաղի աշխարհաբար հայերէնի վերածման, ինչպէս նաեւ դրա թարգմանութեան նախորդ փորձերը չէին կարող ճիշտ լինել, առանց բնագրի լիակատար վերծանութեան եւ մեկնաբանութեան։

Ստորեւ ներկայացնում եմ տաղի իմ վերծանած ու ճշգրտած բնագիրը եւ դրա աշխարհաբարը։

ՍՈՒՐԲ ԷՋՄԻԱՆԱՅ ՏԱՂ
ԳՐԻԳՈՐԻ ՆԱՐԵԿԱՑԻՈՅ ԱՍԱՑԵԱԼ
Սայն այն իջանէր ի լեռնէն՝ ի Մասսեայ,
Եւ ի վերայ նորա՝ աթոռ ոսկեղէն,
Եւ ի վերայ նորա՝ քեհեղ ծիրանի,
Եւ ի վերայ նորա՝ Որդի Արքայի,
Եւ յաջմէ Նորա՝ վեցքեւեան սերովքէն,
Յահեկէ Նորա՝ քաղմաչեայ քերովքէն,
Առաջի Նորա՝ մանկունք գեղեցիկ,
Ի գիրկս նոցա՝ սաղմոսարանք եւ քնարք,
Ի ձեռս նոցա՝ խաչն փրկչական,
Որք երգէին զայս ասելով.

- Փա՛ռք, Քրիստոսի ամենազաւր
յարութեան։

Յածեա՛լ են, յածեալ,
Ջսայիկն յածեա՛լ են կացուցեալ
Ի Մասսեայ յաջ կողմանէ
Ջսայիկն յածեա՛լ են, կացուցեալ,
Եւ ահա չշարժէր սայլիկն այն,
Եւ ահա չխաղայր անիւն այն։
Եւ թէ հարիւր քարդ խորձան, վեց
կորնկան,

Մին մանուշակ՝ խրճաղիգեալ,
Ի Մասսեայ յաջ կողմանէ
Ջսայիկն յածեալ են, կացուցեալ,
Եւ ահա չշարժէր սայլիկն այն,
Եւ ահա չխաղայր անիւն այն։
Եթէ եզինքն են սաթ ու սպիտակ,
Ծաղկախայտուցք, արագաբայլք,
ընթացականք, եղջիւրք նոցա՝ խաչանման,
Եւ մագք նոցա՝ հոյլք մարգարիտ,
Եւ ահա չշարժէր սայլիկն այն,

Եւ ահա չխաղայր անիւն այն:
 Եթէ սամիֆ են արծաթեայ, լուծն է ոսկէ,
 Եւ սամետիֆն՝ ապրիշմէ,
 Փոկերն՝ ի կերպասեայ հիւսեալ,
 Եւ խարազանն՝ փնջեալ ծաղկեայ
 Եւ ահա շարժէր սայլիկն այն,
 Եւ ահա խաղայր անիւն այն:
 Այն նորտն ճոն էր եւ ճապուկ,
 Ուռամիջուկ, հաստաքազուկ,
 Լայնաթիկունք, խարտեշագեղ, ահեղագոչ
 Նա ծայնէր եզնամոլին,
 Կանչիւն առնէր աթոռակին,
 Դարձեալ խաղայր եզնամոլին,
 Խաղայր, ցնծայր աթոռակին,
 Եւ ահա չշարժէր սայլիկն այն,
 Եւ ահա չխաղայր անիւն այն:
 Ի յառեղէն առեալ շարժում գունդն
 սայլին,
 Այսար անուշահոտ բուրմամբ ընթանայ:
 Սայլն ի Սինայ
 Երկրորդ արեւնքն է Մովսէսի
 Եւ այն հարիւր բարդ խորճանն
 Այն նահապետն են, մարգարէք.
 Եւ այն վեց բարդ կորնկան՝
 Վեցաւրեայ գործքն Աստուծոյ,
 Եւ այն մին մանուշակ՝
 Միաւորեալ Երրորդութիւնն.
 Եւ այն մանուկն խարտեշագեղ՝
 Այն Յովհաննէսն էր Մկրտիչ
 Եւ այն չորս գունդն սայլին՝
 Աւետարանն Քրիստոսի:
 Ի գիլ գայր, ի գիլ, սայլիկն ի գիլ
 Ի Մասսեայ յաջ կողմանէ
 Սայլիկն ի գիլ գայր, ի գիլ,
 Եւ ճոնչալով գայր մտանէր ի նոր
 Երուսաղէմ,
 Եւ որդիք Նոր Սիոնի,
 Որք երգէին՝ զայս ասելով.
 - Փա՛ռք, Քրիստոսի ամենագաւր
 յարութեան:
 ԳՐԻԳՈՐ ՆԱՐԵԿԱՅԻ, ՏԱՂ
 ԷՋՄԻԱՄՆԻ
 Սայլն այն իջնում էր Մասիս սարից,
 Նրա վրայ ոսկեղէն աթոռ էր,

Որի վրայ ծիրանի բեհեզ էր,
 Եւ նրա վրայ Արֆայի Որդին էր,
 Իսկ Նրա աջից վեցբեւանի սերովքէներ
 էին
 Նրա Ձախից բազմաչեայ բերովքէներ
 էին,
 Նրա առաջ գեղեցիկ մանուկներ էին,
 Նրանց գրկերին սաղմոսարան եւ փնար
 էր,
 Նրանց ձեռքերին փրկչական խաչն էր,
 Որոնք երգում էին այս ասելով.
 - Փա՛ռք, Բրիստոսի ամենագոր
 յարութեան:
 Տարաբերո՛ւմ են, տարաբերում,
 Կանգնեցրած սայլիկն տարաբերում են,
 Մասիսի աջ կողմից
 Սակայն սայլիկն այն չէր շարժում,
 Բայց անիւն այն չէր ընթանում:
 Կանգնեցրած սայլիկն այն չէր ընթանում:
 Թէեւ հարիւր բարդ խորճան, վեց
 կորնկան,
 Միակ մանուշակ խրճաղիգած,
 Մասիսի աջ կողմից
 Կանգնեցրած սայլիկը տարաբերո՛ւմ են.
 Սակայն սայլիկն այն չէր շարժում,
 Բայց անիւն այն չէր ընթանում:
 Եզներն են ինչպէս սաք ու սպիտակ,
 Մաղկախալոտց, արագաֆայլ, փառնապ,
 Նրանց եղջիւրներն են խաչանման,
 Իսկ նրանց մագներն են հոյլ մարգարիտ,
 Սակայն սայլիկն այն չէր շարժում,
 Բայց անիւն այն չէր ընթանում:
 Արծաթեայ են սամիներն, լուծն է ոսկէ,
 Իսկ սամետիներն են ապրիշմէ,
 Փոկերը կերպասից են հիւսած,
 Իսկ խարազանը ծաղկից է փնջած,
 Սակայն սայլիկն այն չէր շարժում,
 Բայց անիւն այն չէր ընթանում:
 Սայլապանն այն հսկայ էր եւ արագաշարժ,
 Ուռամիջուկ, հաստաքազուկ,
 Լայնաթիկունք, խարտեշագեղ,
 ահեղագոչ.
 Նա ծայն էր տալիս եզնամոլին,
 Գոչում, ճչում էր աթոռակին